

การพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม Development of Operational Procedure on the tracking of missing elderly persons with dementia

นายดำรงศักดิ์ ขวนขวาย

สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม

Damrongsak Kwaunkwai

Central Institute of Forensic Science Thailand, Ministry of Justice

Received September 28, 2022 | Revised December 07, 2022 | Accepted December 31, 2022

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอการพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการติดตามคนหายและป้องกันอันตรายจากการสูญหายของผู้สูงอายุ ที่มีภาวะสมองเสื่อม โดยเสนอให้เห็นถึงลักษณะอาการของโรคสมองเสื่อมที่มาจากความผิดปกติทางสมองและส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม ความทรงจำ การสื่อสาร และการตัดสินใจของผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมที่เป็นสาเหตุสำคัญต่อการหายออกไปจากบ้านในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม พฤติกรรมของผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมในช่วงเวลาของการสูญหายที่อาจก่อให้เกิดอันตรายกับตนเองและผู้อื่นได้ ซึ่งจากสถิติของการหายออกไปจากบ้านเป็นระยะเวลามากกว่า 24 ชั่วโมง มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายและการเสียชีวิตมากที่สุด ดังนั้นจึงได้มีแนวคิดริเริ่มในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานในการติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ซึ่งจะนำกลยุทธ์และวิธีการของการติดตามคนหายรวมถึงการรับแจ้งเหตุที่รวดเร็ว ที่เป็นการเพิ่มโอกาสให้พบตัวคนหายในระยะเวลาอันสั้น เพื่อป้องกันอันตรายและพาลกลับคืนสู่ครอบครัวอย่างปลอดภัย

คำสำคัญ: การติดตามคนหาย ผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม

Abstract

This article presents the development of operational procedure on the tracking of missing elderly with dementia, with the aim of hurry up the tracking of missing persons and preventing the risk to missing persons with dementia. The article also presents symptoms of dementia caused by brain diseases, which affect behavior, memory, communication and decision-making of elderly persons with dementia, which is the main reason why the elderly

with dementia missing from home. The behavior of the elderly persons with dementia may cause harm to themselves and others. According to statistics, missing from home for more than 24 hours poses the greatest risk to dangers and life. Therefore, an idea has been initiated to setup guidelines for the tracking of elderly persons with dementia, introducing strategies and methods for tracking missing persons, including rapid reporting, to increase the chance of finding missing persons in a short period of time. Prevent danger and return home safely.

Keywords: tracking missing persons, elderly persons with dementia

บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อมจากสถิติของข้อมูลคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อมของมูลนิธิกระจกเงา ในปี พ.ศ. 2563 มีจำนวนคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อม 97 ราย ปี พ.ศ.2564 มีจำนวนคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อม 133 ราย และจากข้อมูลในปี พ.ศ.2565 จนถึงกันยายน 2565 มีจำนวนคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อมแล้ว 113 ราย โดยสังเกตได้ว่าจำนวนคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อม มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และจากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ มีรายงานว่าการสร้างประชากรไทยเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี 2564 ที่ผ่านมา โดยสัดส่วนผู้สูงอายุมีถึงร้อยละ 10 จากการสำรวจประชากรไทยในปี 2560 มีจำนวน 67.6 ล้านคน มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป 11.3 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 16.7 (Jirapraphai, K. and Naumphet, T., 2018) สิ่งที่น่าเป็นห่วง พบว่า 10 % ของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปมีอาการอัลไซเมอร์ซึ่งเป็นสาเหตุอันดับหนึ่ง (Weerasak, 2019) เนื่องจากไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ และยังพบว่าอาการสมองเสื่อมเป็นภัยเงียบ โดยสามารถเกิดขึ้นได้กับคนอายุน้อยและมักพบในวัยทำงาน สาเหตุมาจากความเครียด เป็นที่ก่อให้เกิดภาวะซึมเศร้า แยกตัวออกจากสังคม ครอบครัว และเพื่อนร่วมงานอาการสมองเสื่อม ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 2 แบบ คือ แบบที่รักษาหายขาดและแบบที่รักษาไม่หายขาด โดยอาการสมองเสื่อมที่รักษาหายขาด เช่น เนื้องอกในสมอง โรคไทรอยด์ โรคติดเชื้อ โรคขาดสารอาหารบางชนิด เป็นต้น สำหรับอาการสมองเสื่อม ที่รักษาไม่หายขาดนั้น พบมากที่สุดคือ โรคอัลไซเมอร์ โรคหลอดเลือดสมองตีบ หรือเป็นร่วมกัน (Weerasak, 2019) โดยภาวะการเสื่อมถอยของสมองทำให้มีความผิดปกติด้านความทรงจำและทักษะต่างๆ เช่น อาการหลงลืม สับสนทิศทาง วัน เวลา และสถานที่ ผิดปกติทางด้านอารมณ์และพฤติกรรม (Kantita , 2019) ผลทำให้มีความบกพร่องในการตัดสินใจ รวมทั้งทักษะในการแก้ปัญหาที่เหมาะสม อาการสมองเสื่อมอาจเกิดขึ้นชั่วขณะ เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน เกิดการสูญเสียความทรงจำ เป็นเหตุให้เกิดการพลัดหลงหรือหายตัวไป โดยสามารถหายไปได้ขณะดำเนินชีวิตประจำวันตามปกติ เช่น การเดินไปตลาด การออกกำลังกาย ที่สวนสาธารณะทุกวัน หรือไปตามสถานที่คุ้นเคยหรือใกล้บ้าน เมื่อเกิดเหตุการณ์การหายไปนั้น บางรายสามารถกลับสู่ครอบครัวได้อย่างปลอดภัย บางรายถูกนำตัวไปส่งยังสถานสงเคราะห์ต่างๆ อีกส่วนหนึ่งกลายเป็นคนเร่ร่อน หรือบางรายโชคร้ายอาจเกิดอุบัติเหตุหรือถูกทำร้ายร่างกายจนถึงขั้นเสียชีวิต (Weerasak, 2019)

จากความผิดปกติของสมองที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาชญากรรมจากภาวะบกพร่องทางสมอง โดยลักษณะอาการของโรคสมองเสื่อมที่มีความบกพร่องของการรับรู้ การคิด การใช้ภาษา การตัดสินใจ ความจำ และพฤติกรรม ซึ่งเป็นสาเหตุต่อการหายออกไปจากบ้านในผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม (Kantita , 2019) นำมาซึ่งความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุหรือการถูกทำร้ายร่างกายจนถึงขั้นเสียชีวิต ในการติดตามผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญ โดยญาติ ครอบครัวและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เป็นกุญแจสำคัญที่จะสามารถทำให้การปฏิบัติงานในการติดตามผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ เนื่องจากก่อนการสูญหายของผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ญาติจะสามารถระบุพฤติกรรมและบุคลิกต่างๆที่เกิดขึ้นกับผู้สูญหายได้ ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญที่จะทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ได้ทราบถึงข้อมูลอย่างละเอียดและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ในการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูลจากญาติของผู้สูญหาย เนื่องจากในบางกรณี ญาติของผู้สูญหาย อาจมีภาวะตกใจ กังวลใจ หรือภาวะอื่นๆ ที่ไม่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างครบถ้วน ส่งผลให้การรวบรวมข้อมูลในการติดตามผู้สูญหายมีความคลาดเคลื่อน และส่งผลต่อการปฏิบัติงานในการติดตามค้นหาผู้สูญหายได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้เชี่ยวชาญ สนใจที่จะนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานการติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม โดยเนื้อหาของบทความจะสะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมที่ทำให้เกิดความตระหนักในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมอย่างใกล้ชิด เพื่อป้องกันการสูญหาย และจะนำเสนอแนวทางมาพัฒนากระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดในการติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ทำให้สามารถติดตามผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมกลับคืนสู่ ญาติและครอบครัวได้สำเร็จ

เนื้อหา

บทความนี้อธิบายถึงการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานให้เกิดความรวดเร็วในการติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ป้องกันอันตรายและพาลกลับคืนสู่ครอบครัวอย่างปลอดภัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

พฤติกรรมของอาการสมองเสื่อม

จากการสืบค้นเกี่ยวกับพฤติกรรมของโรคสมองเสื่อม (Dementia) จากหนังสือจิตวิทยาอาชญากรรม Kantita (2019) หัวข้ออาชญากรรมจากความผิดปกติของสมองที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาชญากรรมจากภาวะบกพร่องทางสมอง โดยลักษณะอาการของโรคสมองเสื่อมที่สำคัญ คือ มีความบกพร่องของการรับรู้ การคิด การใช้ภาษา การตัดสินใจ ความจำ และพฤติกรรม ซึ่งมีผลกระทบชัดเจนต่อการทำงานและกิจกรรมทางสังคมรวมถึงความสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญและยัง

สัมพันธ์กับความเสี่ยงต่อพฤติกรรมอาชญากรรมได้ ตัวอย่างเช่น มีปัญหาในการตัดสินใจ มีพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่เป็นที่ยอมรับ เช่น การพูดจาไม่เหมาะสม มีพฤติกรรมที่ไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น เช่น ทำเสียงดังรบกวนผู้อื่น พฤติกรรมเหล่านี้อาจมองดูไม่น่าจะทำให้ก่ออาชญากรรมได้ ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าภาวะนี้อาจไม่ใช่ตัวการโดยตรงให้ก่ออาชญากรรม แต่เป็นเพียงปัจจัยเสริมหรือปัจจัยร่วมที่ส่งผลให้คนแสดงพฤติกรรมอาชญากรรมได้ง่ายขึ้นนอกจากการสืบสนด้านการรับรู้ การคิด การจำ และการตัดสินใจแล้ว ภาวะสมองเสื่อมอาจส่งผลให้ผู้ป่วยบางรายมีปัญหาทางด้านอารมณ์ เช่น มีพฤติกรรมเปลี่ยนไปเป็นก้าวร้าว กระวนกระวาย และหงุดหงิดง่ายโดยเฉพาะหากมีการรับรู้ถึงภาวะถูกคุกคาม คนเหล่านี้อาจเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงในลักษณะปกป้องตนเองได้ (Defensively aggressive) เช่น โกรธที่ถูกทำให้เจ็บแค้นเพียงเล็กน้อย แต่ตอบโต้ด้วยความรุนแรงกลับไป หรือบางรายอาจมีพฤติกรรมคุกคามทางเพศ เนื่องจากจากความบกพร่องในการตัดสินใจ และไม่สามารถยับยั้งหรือควบคุมพฤติกรรมตนเองได้ หรืออาจมีพฤติกรรมละเมิดต่อกฎหมายเล็กน้อย เช่น บุกรุกที่ของผู้อื่น เพราะสับสนเรื่องเส้นทางและการจดจำ การก่อคดีลักขโมยในร้านค้า เพราะคิดว่าเป็นของของเขาเอง จากความบกพร่องของการคิดและการจำ เป็นต้น แนวทางการจัดการกับผู้ป่วยสมองเสื่อมที่กระทำความผิด หากศาลพิจารณาปล่อยตัวสู่ครอบครัวต้องมั่นใจว่า กลับไปแล้วไม่เป็นอันตรายต่อสังคมแวดล้อมตัวเขา แต่หากมีอาการรุนแรง จำเป็นต้องได้รับการบำบัด ซึ่งแนวทางการรักษาทั่วไปทำได้โดยการเข้าร่วมกับการดูแลพฤติกรรมผู้ป่วย โดยผู้ดูแลต้องเข้าใจ ปรับตนเอง และจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของผู้ป่วยแต่ละราย

การวิเคราะห์ความสามารถผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม

การวิเคราะห์อุปนิสัยและพฤติกรรมของคนหาย จากคู่มือการติดตามคนหายประเภทโรคสมองเสื่อม คือการนำข้อมูลอุปนิสัย พฤติกรรม และการแสดงออกของคนหาย มาทำการวิเคราะห์ถึงเบาะแสในการติดตามคนหาย ข้อมูลส่วนนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากพฤติกรรมและการแสดงออกของคนหายจะเชื่อมโยงกับสถานที่ซึ่งคนหายอาจจะพลัดหลงไปดังนี้ (The Mirror Foundation, n.d.)

1) พฤติกรรมการขึ้นรถประจำทางของคนหาย คนหายประเภทโรคสมองเสื่อมที่ครอบครัวไม่เคยพาขึ้นรถประจำทาง หรือไม่เคยปล่อยให้คนหายไปไหนมาไหนตามลำพัง มีความเป็นไปได้ว่า คนหายดังกล่าวจะใช้วิธีการเดินไปเรื่อยๆ เพราะไม่คุ้นเคยในการขึ้นรถ และไม่รู้ว่าจะขึ้นรถประจำทางได้อย่างไร จึงเป็นผลให้คนหายพลัดหลงประเภทนี้ใช้วิธีการเดินเท้าไปยังสถานที่ต่างๆ

2) พฤติกรรมการเดินทางออกนอกบ้าน คนหายประเภทโรคสมองเสื่อมที่ไม่เคยออกจากบ้านไปที่ไหนเลย มีความเป็นไปได้ว่า จะมีพฤติกรรมคุ้นชินกับบ้าน ที่อยู่อาศัยหรือสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายกับบ้านที่เคยอยู่ ดังนั้น มีความเป็นไปได้ว่าจะเดินพลัดหลงเข้าบ้านคนอื่น เพราะคนหายนี้ถือว่าเป็นบ้านของตนเอง เนื่องจากมีความคุ้นชินกับสิ่งปลูกสร้างนั้น (The Mirror Foundation, n.d.)

3) คนหายที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ คนกลุ่มนี้อาจจะไม่กล้าขึ้นรถประจำทาง เนื่องจากไม่รู้วารถประจำทางคันที่พบเห็น จะมุ่งหน้าไปที่ไหน หรือ อาจจะกำลังเดินไปเรื่อยๆ เพื่อหาทางกลับบ้าน แต่เนื่องจากอ่านหนังสือไม่ได้ จึงคิดว่าสถานที่ต่างๆ ที่ตนเองได้เดินไปเป็นทางกลับบ้าน แต่แท้จริงแล้วกลับกลายเป็นการเดินทางไปเรื่อยๆ โดยไร้จุดหมาย ดังนั้น การวิเคราะห์พฤติกรรมของคนหายจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการประเมินสถานการณ์เบื้องต้นว่าคนหายจะเดินทางพลัดหลงไปที่ใดได้บ้าง (Patchara, 2009)

4) จากข้อมูลการศึกษาเกี่ยวกับคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อมของประเทศสหรัฐอเมริกา Rowe et al. (2011) และการศึกษาเกี่ยวกับคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อมของประเทศออสเตรเลีย MacAndrew, M. et al. (2018) รูปแบบการหายใช้วิธีการเดินทางเป็นอันดับหนึ่ง การขับรถหายออกไปเป็นอันดับสอง และสุดท้ายการโดยสารรถประจำทาง ผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมสามารถในการเดินทางไปในระยะที่ไกลสุดคือ 800 กิโลเมตร และการหายไปพร้อมกับยานพาหนะสามารถไปได้ไกลสุด 2,808 กิโลเมตร ซึ่งจากพฤติกรรมของผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม มีการบกพร่องด้านความทรงจำอาจทำให้เดินพลัดหลงตามถนนหรืออาจเข้าไปในสถานที่ต่างๆ เช่น สถานที่ก่อสร้าง รกร้าง ลับตาคนหรือบริเวณป่า การพบตัวคนหายมีโอกาสพบได้จากสถานที่ที่อยู่ไม่ห่างจากสถานที่สูญหาย และการขับรถหายออกไปสามารถพบคนหายได้ที่รถยนต์หรือบริเวณใกล้เคียง ซึ่งสิ่งสำคัญที่สุดคือระยะเวลาการหาย เพราะหากการสูญหายมีระยะเวลาที่นานหลายวัน จะมีผลต่อการรอดชีวิตของผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ในจำนวนผู้ที่รอดชีวิตพบตัวภายในวันถัดไป หากหายออกไปมากกว่า 1 วันโอกาสรอดชีวิตมีเพียงร้อยละ 50 และการสูญหายในระยะเวลา 5 วัน จากจำนวนคนหาย 45 คน พบรอดชีวิตเพียงร้อยละ 20 และสาเหตุที่ทำให้เสียชีวิตเกิดจากโรคประจำตัว การติดเชื้อ การจมน้ำ และการเกิดอุบัติเหตุจากยานพาหนะ ส่วนมากพบว่าจำนวนผู้เสียชีวิตนั้นมีมากกว่าผู้รอดชีวิต

การติดตามคนหายประเภทสมองเสื่อมของประเทศไทย

จากการสืบค้นข้อมูลจากคู่มือการติดตามและการป้องกันเด็กสูญหาย ได้มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการติดตามคนหายประเภทสมองเสื่อม ในเรื่องลักษณะของอาการสมองเสื่อมและกระบวนการติดตามคนหายกรณีโรคสมองเสื่อม ซึ่งระบุรายละเอียดครอบคลุมสำหรับการปฏิบัติเมื่อผู้ที่มีภาวะสมองเสื่อมสูญหาย (The Mirror Foundation, 2009)

1. การตรวจสอบสถานที่ซึ่งคาดว่าเป็นจุดหมายของคนหาย 1) การตรวจสอบสถานที่คุ้นเคย หรือไปเป็นประจำ โดยการไปค้นหา ณ สถานที่นั้นและสอบถามบุคคลที่อยู่ในบริเวณนั้นว่า หากไม่พบก็อาจให้ข้อมูลภาพถ่ายของคนหายไว้ เพื่อประชาสัมพันธ์ต่อเพราะมีความเป็นไปได้ว่า ในขณะที่ทางครอบครัวไปตรวจสอบนั้น คนหายอาจอยู่ในระหว่างการเดินทาง 2) การตรวจสอบบ้านหลังเก่าหรือที่ทำงานเก่าของคนหาย เนื่องจากคนหายอาจจดจำแต่เรื่องในอดีต จึงมีความเป็นไปได้ว่าจะเดินทางไปยังบ้านเก่าหรือที่ทำงานเก่าของตนเอง

2. การตรวจสอบที่โรงพยาบาลใกล้เคียงกับบริเวณคนหายได้พลัดหลงหายไปทุกแห่ง มีความเป็นไปได้ว่าคนหายอาจจะถูกนำตัวไปรักษาพยาบาลเนื่องจากคนหายประเภทโรคสมองเสื่อม ส่วนใหญ่จะเป็นสูงอายุอาจจะประสบอุบัติเหตุหรือเป็นลมระหว่างการพลัดหลง และถูกนำส่งโรงพยาบาล การตรวจสอบควรจัดลำดับรายชื่อโรงพยาบาลใกล้เคียงทั้งหมด ทั้งของรัฐและเอกชน ตลอดจนโรงพยาบาลในเขตใกล้เคียงทุกแห่ง เมื่อครบครวัคนหายเรียงลำดับรายชื่อโรงพยาบาลใกล้เคียงครบทุกแห่งแล้ว ในกรณีที่ไม่มีประวัติผู้ป่วยที่ใกล้เคียงกับคนหาย ให้ข้อมูลลักษณะรูปร่างของคนหายและเบอร์โทรศัพท์ติดต่อกลับของครอบครัวคนหายไว้เผื่อว่าคนหายอาจจะถูกส่งตัวเข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลแห่งนั้น ในภายหลังเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลจะได้ติดต่อกลับมายังครอบครัวได้

3. การตรวจสอบไปยังสถานีตำรวจ เนื่องจากว่าในระหว่างที่หายตัวไปนั้น อาจมีคนพบเห็นคนหาย และนำตัวมาส่งยังสถานีตำรวจ เพื่อประสานงานติดตามครอบครัวต่อไป หรืออีกกรณีหนึ่งคนหายอาจก่อความวุ่นวายแก่บุคคลและถูกควบคุมตัว ในกรณีที่ไม่มีบุคคลที่ใกล้เคียงกับคนหาย ให้ข้อมูลลักษณะรูปร่างของคนหายและเบอร์โทรศัพท์ติดต่อกลับของครอบครัวคนหายไว้เผื่อว่าคนหายอาจจะถูกนำมาควบคุมตัว ที่สถานีตำรวจแห่งนั้น ในภายหลัง เจ้าหน้าที่จะได้ติดต่อกลับมายังครอบครัวได้

4. การตรวจสอบที่อุ้งรถโดยสารประจำทาง กรณีที่สามารถขึ้นรถโดยสารประจำทางเองได้คนหายอาจจะขึ้นรถประจำทาง เพื่อหาทางกลับบ้าน แต่ก็ไม่รู้จุดหมายปลายทางว่าจะเดินทางไปไหน ดังนั้นหากมีความเป็นไปได้ว่าคนหายจะขึ้นรถประจำทาง ครอบครัวคนหายควรตรวจสอบว่ารถประจำทางสายใดบ้างที่ผ่านบริเวณบ้าน

5. การตรวจสอบยังสถานแรกรับคนไร้ที่พึ่ง เป็นอีกสถานที่หนึ่งที่รวบรวมคนหายพลัดหลงที่มีอาการสมองเสื่อม โดยเมื่อทางเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับคนหายไว้ใน การดูแล และไม่สามารถติดต่อหาครอบครัวได้ ก็จะนำส่งมายังสถานแรกรับคนไร้ที่พึ่ง

6. การตรวจสอบยังกรมราชทัณฑ์ อาจเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ทางครอบครัวของคนหายควรดำเนินการตรวจสอบ หลังจากที่ยังตรวจสอบตามสถานที่ที่ได้นัดหมายในข้างต้นหมดแล้ว เนื่องจากว่าในกรณีที่คนหาย ทำร้ายร่างกายบุคคลอื่น โดยคนหาย อาจหลงผิดว่ากำลังโดนบุคคลดังกล่าวปองร้าย เป็นเหตุให้คนร้าย อาจถูกดำเนินคดีในข้อหาทำร้ายร่างกาย จึงมีความเป็นไปได้ว่า คนหาย อาจถูกควบคุมตัวในเรือนจำ

กรณีศึกษาเกี่ยวกับคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อม

ชายไทย 81 ปี ป่วยอัลไซเมอร์ หายตัวจากบ้านตั้งแต่วันที่ 23 สิงหาคม 2564 ทางญาติสงสัยว่าผู้สูญหายอาจตกน้ำ ต่อมาวันที่ 24 สิงหาคม 2564 แจ้งสถานีตำรวจภูธรสบปราบ จังหวัดลำปาง และได้ประสานสมาคมกู้ภัยลำปางจุดสบปราบ ชุดปฏิบัติการค้นหากู้ภัยใต้น้ำที่ลำปาง สมาคมกู้ภัยลำปาง กู้ชีพโรงพยาบาลสบปราบ พร้อมกำลังตำรวจชุดสายตรวจ สถานีตำรวจภูธรสบปราบ รุดไปตรวจสอบ ชุด

ปฏิบัติการค้นหาผู้สูญหายได้น้ำหนักที่ลำปาง เพื่อทำการค้นหาผู้สูญหาย ตามจุดที่ได้รับแจ้ง ค้นหาตามแม่น้ำวัง จากจุดเริ่มต้นใช้เวลาค้นหาเกือบ 3 ชั่วโมง จึงพบศพผู้สูญหายห่างจากจุดเกิดเหตุประมาณ 10 กม. ติดอยู่ในพงหญ้ากลางแม่น้ำวัง ผู้ตายมีโรคประจำตัวอัลไซเมอร์ มีประวัติเคยหายตัวไปเมื่อ 4-5 ปีที่แล้ว (Khaosod Online, 2022)

จากกรณีเคสตัวอย่าง พฤติกรรมของอาการสมองเสื่อมและการวิเคราะห์ความสามารถผู้ป่วยสมองเสื่อม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการประเมินสถานการณ์เบื้องต้น เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการติดตามคนหาย สำหรับประเทศไทยมีการปฏิบัติงานด้านการติดตามคนหายของหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคประชาสังคม เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทำหน้าที่รับแจ้งเหตุและสืบสวนติดตามคนหายรวมถึงการหาเบาะแสสำคัญที่เกี่ยวข้อง และ มูลนิธิกระจกเงา ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางประสานงานให้ความช่วยเหลือประชาชน และภาครัฐในการติดตามคนหาย เป็นต้น บทความนี้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการติดตามคนหายประเภทสมองเสื่อมซึ่งได้นำมาประกอบเป็นส่วนที่สำคัญของบทความนี้

บทวิเคราะห์

จากพฤติกรรมของอาการสมองเสื่อม และการวิเคราะห์ความสามารถผู้ป่วยสมองเสื่อม รวมถึงการติดตามคนหายประเภทสมองเสื่อมของประเทศไทย อาการสมองเสื่อมมีผลทำให้ความสามารถของการใช้ชีวิตประจำวันเปลี่ยนแปลงไปและมีความแตกต่างจากคนปกติทั่วไปด้วยภาวะของความบกพร่องที่สังเกตได้ชัดเจนคือภาวะการหลงลืม การตัดสินใจและภาวะด้านอารมณ์ที่ไม่แน่นอน และยังรวมถึงการปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างที่อาจก่อให้เกิดความรำคาญและความวุ่นวายได้ ซึ่งปัจจุบันอาการสมองเสื่อมยังทำให้ผู้สูงอายุที่มีอาการนี้หายออกจากบ้านได้บ่อยครั้งตามที่ได้ยินจากข่าวสารยังมีจำนวนการหายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะการหลงลืมชั่วขณะนั้นอาจใช้ระยะเวลาที่ยาวนานกว่าจะกลับมาจำได้ซึ่งในระหว่างนั้นคนหายอาจมีพฤติกรรมที่ส่งผลเสียต่อคนหายเองอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุหรืออันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินได้ ดังนั้นญาติหรือคนใกล้ชิดจำเป็นต้องดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมมากเป็นพิเศษและต้องคอยสังเกตพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด เพราะถ้าเกิดการหายออกจากบ้านจะทำให้ติดตามค้นหาได้ทันทั่วทั้งที่ และสิ่งที่ญาติควรทำเป็นอย่างแรกเมื่อเกิดการหายตัวไปคือการแจ้งคนหายให้รวดเร็วที่สุดและแจ้งข้อมูลโดยรายละเอียดที่สุดเพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้วางแผนและเริ่มต้นการค้นหาได้ทันทั่วทั้งที่ การแจ้งเจ้าหน้าที่นั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการติดตามค้นหาเนื่องจากการค้นหาของญาติอาจเกิดการละเลยในส่วนของการรายละเอียดที่สำคัญเพราะด้วยภาวะความวิตกกังวลและอาการตกใจ การมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถในการค้นหาร่วมในการค้นหาจะสามารถส่งผลให้เจอตัวคนหายได้มากยิ่งขึ้น

จากกรณีศึกษาสามารถวิเคราะห์ได้ว่า คนหายมีอาการอัลไซเมอร์ซึ่งเป็นอาการประเภทหนึ่งของโรคสมองเสื่อม ได้หายตัวออกจากบ้านไปเป็นระยะเวลา 1 วัน แล้วญาติจึงแจ้งความคนหาย จากข่าวเจ้าหน้าที่มีความเร่งรีบในการติดตามคนหาย ซึ่งมีการประสานหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการลง

พื้นที่ปฏิบัติการค้นหา ซึ่งมีการวางแผนค้นหาตามจุดเสี่ยงที่สำคัญคือบริเวณแหล่งน้ำในพื้นที่ โดยการค้นหาใช้ระยะเวลาเพียง 3 ชั่วโมง จึงพบคนหายเสียชีวิตอยู่ในแม่น้ำวัง กรณีนี้ทำให้เห็นว่าเมื่อเกิดการสูญหายญาติเว้นระยะเวลาไว้นานถึง 1 วัน ก่อนจะแจ้งคนหายกับเจ้าหน้าที่ จึงทำให้คนหายมีช่วงระยะเวลาที่มากพอจะเกิดอันตรายและอุบัติเหตุได้ ซึ่งถ้าหากมีการแจ้งคนหายในวันที่สูญหายการติดตามคนหายจะมีโอกาสพบตัวได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้นจากช่วงที่มีการใช้ทีมปฏิบัติการและใช้ระยะเวลาเพียง 3 ชั่วโมงเท่านั้น ทำให้เห็นว่าความรวดเร็วในการแจ้งคนหายมีความสำคัญต่อชีวิตของคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อม

จากเหตุผลดังกล่าวผู้เขียนบทความเห็นควรว่าสามารถพัฒนาการติดตามคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อมได้โดยการประยุกต์ใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องมากำหนดแนวทางการปฏิบัติงานการติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ที่มีกลยุทธ์และวิธีการของการติดตามคนหายรวมถึงการรับแจ้งเหตุที่รวดเร็ว เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน นำไปสู่หัวข้อการพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม

การพัฒนาระบวนการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม

จากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม พ.ศ. 2564 ตามระเบียบได้ให้ความหมายเกี่ยวกับคนหาย หมายความว่า บุคคลซึ่งหายไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่โดยไม่สามารถติดต่อได้ หรือไม่มีใครรู้แน่ชัดว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ ซึ่งความหมายดังกล่าวยังรวมถึงกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมที่สูญหายด้วยเช่นกัน จึงได้มุ่งเน้นเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในการติดตามคนหาย การพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม ซึ่งมีการผลักดันให้เกิดการพัฒนางานในแต่ละด้านอย่างต่อเนื่อง และอย่างที่เราทราบกันดีว่าคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อมอาจมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนาแนวทางขึ้นมาเพื่อรองรับ ดังนั้น การพัฒนาระบวนการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมจึงเป็นอีกหนึ่งความสำคัญที่จะให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีสมองเสื่อมเมื่อเกิดการสูญหาย จึงได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ดังนี้

1. การแจ้งความคนหายทันทีและรวดเร็วที่สุด เพื่อเจ้าหน้าที่ดำเนินการประสานงานได้ทันที
2. การให้ข้อมูลเกี่ยวกับคนหาย เกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐาน อัตลักษณ์บุคคล เครื่องแต่งกายและทรัพย์สินติดตัว รวมถึงอาการของคนหายที่สามารถสังเกตได้ชัดเจน เช่น การขากระเผลก ขอบไวว้ายเสียงดัง หรือการขบพูดคำเดิมๆซ้ำ เป็นต้น
3. เจ้าหน้าที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคนหายจากการรับแจ้ง
4. เจ้าหน้าที่ประสานข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานีตำรวจหรือโรงพยาบาลใกล้เคียงจุดที่หายรวมถึงประสานไปยังสถานแรกรับคนไร้ที่พึ่งในพื้นที่

5. จัดตั้งศูนย์บัญชาการและทีมปฏิบัติการติดตามคนหาย ดำเนินการลงพื้นที่ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุรวบรวมพยานหลักฐาน

6. ปฏิบัติการค้นหาในระยะทางรัศมี 10 กิโลเมตร จากจุดที่พบคนหายครั้งสุดท้าย การปฏิบัติการควรเริ่มต้นภายใน 1 ชั่วโมง หลังจากการสูญหาย

7. ผลการปฏิบัติการติดตามคนหายผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม
กรณีไม่พบตัวคนหาย

1) ปฏิบัติการค้นหาในระยะทางรัศมี 10 กิโลเมตร จากจุดที่พบคนหายครั้งสุดท้าย ในทุกเส้นทางอีกครั้ง และตรวจสอบเส้นทางที่ยังไม่ได้ค้นหา

2) ติดตามข่าวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

3) ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องในทุกช่องทาง เช่น การใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูล เช่น การประชาสัมพันธ์ของมูลนิธิกระจกเงา ผ่านช่องทาง Facebook การเผยแพร่ข้อมูลผ่านระบบฐานข้อมูลกลางในการสืบค้นข้อมูลบุคคลสูญหายและพิสูจน์ศพนินาม

กรณีพบตัวคนหาย

1) เจ้าหน้าที่สัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

2) บันทึกประวัติหายเพื่อเป็นข้อมูลในการค้นหาหากมีการหายซ้ำ

3) นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการป้องกันการหายซ้ำ เช่น การแจกริขแบรด์หายไม่หวั่งของมูลนิธิกระจกเงา และการพัฒนามาเป็น QR Code แบบรีดติดเสื้อ

ภาพที่ 1 แผนผังการพัฒนาระบบการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม

จากแนวคิดเกี่ยวกับกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมนั้นสิ่งสำคัญไม่น้อยไปกว่าการติดตามคนหายคือการให้ความรู้และความตระหนักถึงภัยและอันตรายกับญาติและผู้ดูแล รวมถึงการให้ความรู้ในการจัดระเบียบที่อยู่อาศัย และการติดตั้งอุปกรณ์เพื่อเตือนหรือยับยั้งเมื่อคนหายมีความเสี่ยงต่อการหายออกจากบ้าน นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ควรได้รับการฝึกอบรมการปฏิบัติงานด้านการติดตามคนหายที่มีภาวะสมองเสื่อมอย่างต่อเนื่อง

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

จากการวิเคราะห์เบื้องต้นทำให้ทราบถึงสาเหตุการสูญหายของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม โดยสาเหตุเกิดจากอาการหลงลืม เกิดการสูญเสียความทรงจำ บกพร่องในการตัดสินใจ และผิดปกติทางด้านอารมณ์และพฤติกรรม เป็นเหตุให้เกิดการสูญหายของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมเนื่องจากคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม จะเกิดอาการหลงลืมและไม่สามารถช่วยเหลือตนเอง

ได้ จึงเป็นเหตุให้เกิดแนวคิดในการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติงานในการติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม โดยการติดตามคนหายนั้น จะต้องมีความรวดเร็ว ทันทั่วถึง แม่นยำ และมีประสิทธิภาพ เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมมีอาการที่แตกต่างจากคนหายทั่วไป ถ้าดำเนินการติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมได้โดยเร็ว จะสามารถทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ สามารถเดินทางกลับหาญาติและครอบครัวได้สำเร็จ

ทั้งนี้ผู้เขียนบทความจะนำแนวทางดังกล่าว ไปปฏิบัติและประชาสัมพันธ์เพื่อพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานติดตามคนหายกับทางกลุ่มติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม กองพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนากระบวนการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม เป็นการนำเสนอให้เห็นถึงความสำคัญของการสูญหายของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม จึงมุ่งเน้นให้ตระหนักถึงการปฏิบัติเมื่อมีการสูญหาย คือ

- 1) การแจ้งความคนหายต่อเจ้าหน้าที่ให้รวดเร็วที่สุด
- 2) การรวบรวมข้อมูลที่สำคัญจากญาติให้ครบถ้วนสมบูรณ์
- 3) การประสานข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 4) การปฏิบัติการณ์หาอย่างรวดเร็ว

รวมถึงการการประชาสัมพันธ์ภายในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนได้รับรู้ถึงความสำคัญของการสูญหายของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม นอกจากนี้การวิเคราะห์พฤติกรรมของคนหายในกลุ่มของผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำมาพัฒนาต่อไปในอนาคต สำหรับการปฏิบัติงานติดตามคนหายในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม

เอกสารอ้างอิง

- Jirapraphai, K. and Naumphet, T. (2018). Press release "What do the statistics say? Elderly, present and future". Retrieved July 13, 2020. from http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/Press_Release/2561/N10-04-61-1.aspx.
- Kantita, S. (2019). Criminal Psychology Criminal Behavioral Analysis, Mental Disorder and Homicide. 1st. Bangkok : Poomkanpim Ltd. (In Thai)
- Khaosod Online. (2022). The 81-year-old eye is suffering from Alzheimer's disease. disappear from home
- MacAndrew, M., Schnitker, L., Shepherd, N., & Beattie, E. (2018). People with dementia

- getting lost in Australia: Dementiarelated missing person reports in the media. Australasian journal on Ageing. 2018(Volume37), Issue3. E97-E103.
- Patchara, S. (2009). People's Guide to Missing Person Tracking. 1st .Nakhon Pathom: Office of the Research Fund. (In Thai).
- Found again as a corpse drowned in the Wang River. Retrieved August 30, 2022. from https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_6582123
- Rowe, M. A., Vandever, S.S., Greenblum, C. A, List, L. N., Fernandez, R. M., Mixson, N. E., & Ahn, H.C. (2011). Persons with dementia missing in the community: Is it wandering or something unique. BMC Geriatrics. 2011, 28(1).
- The Mirror Foundation. (n.d.). Dementia type missing person guide. Retrieved August 30, 2022. from <http://web.backtohome.org/guide5.php>.
- The Mirror Foundation. (2009). Guide to prevent lost children. Retrieved August 30, 2022. from <http://www.backtohome.org/autopagev4/filedownload/manual.pdf>.
- Weerasak, M. (2019). Dementia : Prevention, Assessment and Care. 5th. Bangkok: Parbpim Ltd., part. (In Thai).

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	นายดำรงศักดิ์ ขวนขวย*
ตำแหน่ง/สถานะ	นักนิติวิทยาศาสตร์ชำนาญการ
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	กองพัฒนาระบบการติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ ชั้น 8 อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคาร B) ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	aodmpic.5456@gmail.com

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)